

پیشگفتار مترجم

کتابخانه آرام آرام مفهوم خانه کتاب بودن را از دست می‌دهد. روزگاری، کتاب و سایر محمل‌های اطلاعاتی فقط با شیوه‌های سنتی آماده‌سازی می‌شدند و در قفسه‌ها قرار می‌گرفتند. کتابخانه با تمام وجود مایملک خود را حس و لمس می‌کرد و کتابدار در هر لحظه‌ای که اراده می‌کرد کتاب مورد نظر را از هر جای مخزن بر می‌داشت. وی حتی حضور آن را در قفسه حس می‌کرد. اما امروز در کنار منابع فیزیکی، قسمت بزرگی از مایملک کتابخانه در فضا پراکنده است؛ کتاب نه با خاطر جمعی دست‌یافتنی است و نه آن حس دل‌بستگی را ایجاد می‌کند. واقعیت آن است که این مکان مقدس پا به پای پیشرفت دانش تغییر چهره می‌دهد و در کنار خانه کتاب بودن به دروازه اطلاعات تبدیل می‌شود. کتابخانه امروز ملزم به فراهم‌آوری دانش انتشار یافته از هر محل و به هر شکل است. اطلاعات در محمل‌های متفاوتی جای گرفته‌اند که دستیابی، سازماندهی و اشاعه آن تخصص‌های ویژه‌ای می‌طلبند. امروزه دیگر کتابخانه برای پر کردن اوقات فراغت نیست. به عبارت دیگر، اوقات فراغتی وجود ندارد که در کتابخانه سپری شود. هر کاربر به دنبال اطلاعاتی است که ما به ازای آن را به نحوی می‌پردازد.

کتابخانه در سنت قدیمی از مثلث کتابدار، کتاب و کاربر تشکیل می‌شد که هر ضلع آن کمابیش برای دیگری شناخته شده بود، اما امروزه حداقل ضلع کتابش هر روز به

شکلی و به گونه‌ای تغییر می‌یابد، و کتابدار باید هر دو متغیر کتاب و کاربر که گاه کاملاً نسبت به هم بیگانه می‌شوند را بشناسد. کتابدار امروز باید علاوه بر شناخت منابع سنتی، از محمل‌های الکترونیکی و چگونگی ارزش‌گذاری، فراهم‌آوری، سازماندهی و بازیابی آنها آگاهی کامل داشته باشد. کاربر امروز، اطلاعات مورد نیاز خود را از محمل‌های چندگانه به دست می‌آورد، لذا برای ابتدایی‌ترین درخواست خود نیازمند آموزش سواد اطلاعاتی است و به همین علت، کتابخانه‌ها آموزش کاربران را جزو وظایف خود می‌دانند. میزان توفیق کتابخانه‌ها در آموزش کاربران تاثیر به‌سزایی بر میزان موفقیت‌شان در ارائه‌ی خدمات و کمیت و کیفیت آن دارد و موجب کاهش هزینه و افزایش بهره‌وری می‌شود. اولیای کتابخانه‌ها مایلند بدانند در مقابل هزینه‌ای که می‌شود چه خدماتی ارائه می‌گردد. کتابخانه باید عملکرد خود را ارزیابی کند و آن را در کفه دیگر ترازو و در برابر هزینه قرار دهد تا هزینه - اثربخشی و بهره‌وری کتابخانه برای اولیای امور نمایان شود.

کتاب حاضر ویرایش دوم کتاب "ارزشیابی کیفی" است که در سال ۱۳۷۸ منتشر و ۱۳۸۰ بازچاپ شد. از انتشار چاپ اول آن ۱۰ سال می‌گذرد. در این مدت محققان و کارشناسان با استفاده از آن در ارزیابی عملکرد کتابخانه‌ها تجربه‌های زیادی کسب کرده‌اند. چاپ اول محصول ۶ سال بررسی و تحقیق مداوم در کتابخانه‌ها بوده است؛ به بیش از ۶ زبان ترجمه و در بسیاری از کتابخانه‌های کشورهای مختلف بکار گرفته شد. این کتاب تجدید نظر کامل کتاب فوق است. در چاپ اول ۱۷ شاخص برای سنجش کیفی کتابخانه‌های دانشگاهی ارائه شده بود. اما در این کتاب ۴۰ شاخص حضور دارد که کارشناسان و متخصصان آنها را در پروژه‌های مختلف و در بیش از یازده کشور اروپا، امریکا، استرالیا و نیوزیلند بکار برده و نتایج درخشانی در زمینه‌های کتابداری، آموزش نیروی انسانی، کاربران، نظام مدیریت راهبردی و معیارهای سنجش به دست آورده‌اند. شاخص‌های موجود در این کتاب برای ارزیابی عملکرد همه کتابخانه‌ها از جمله دانشگاهی، عمومی، تحقیقاتی، بازرگانی و ملی در نظر گرفته شده است. استفاده از این کتاب به دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری به عنوان کمک درسی و برای کارشناسان، مدیران و تصمیم‌گیران کتابخانه‌ها برای ارزیابی عملکرد و بهبود خدمات‌شان توصیه می‌شود.

عبدالله نجفی